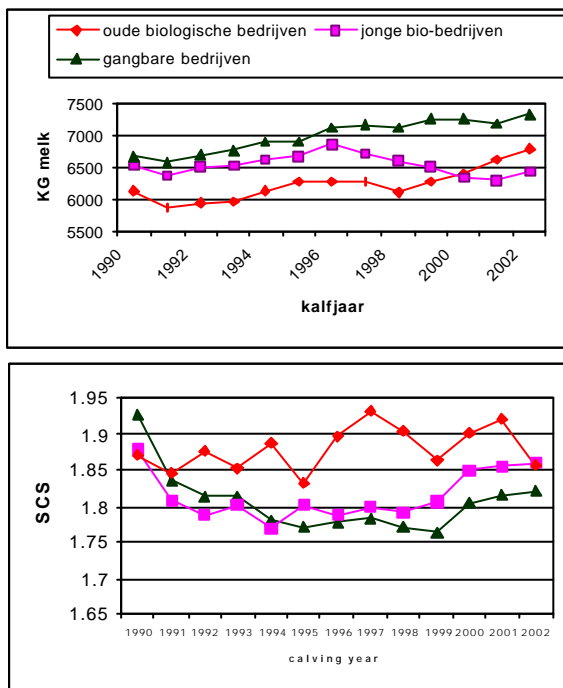

135. Productiedaling door omschakeling melkvee

Holsteinvaarzen met een hoge productieaanleg geven na de omschakeling op biologische bedrijven 1000 kg minder in hun eerste lactatie dan toen het bedrijf nog gangbaar was. De veehouders proberen dit te compenseren door de dieren later te laten afkalven.

In het kader van mijn studie naar mogelijkheden voor een meer biologische fokkerij is ondermeer onderzocht hoe de melkproductie en het celgetal van de koeien reageren op de omschakeling naar biologisch. Hiervoor waren via het NRS alle data beschikbaar van biologische bedrijven die in 2002 bij Skal stonden ingeschreven. Uiteraard anoniem. Er werd alleen gekeken naar de gegevens van Holstein vaarzen (87-100%HF) omdat dit de dieren zijn die in de praktijk het meest worden gemolken en waar de meeste problemen mee worden geconstateerd. De data was van 297 bedrijven waarvan 43 bedrijven al biologisch waren voor 1990. De overige 254 bedrijven schakelden om tussen 1993 en 2002, en worden jonge bio-bedrijven genoemd. Hiernaast hadden we ook gegevens van een random geselecteerde groep gangbare bedrijven.

In figuur 1 worden de trends tussen 1990 en 2002 voor melkproductie en een celgetal-score weergegeven

Figuur 1: Trends voor melkproductie en celgetal-score voor oude bio-bedrijven, omschakelende bedrijven en gangbare bedrijven tussen 1990 en 2002.

voor de drie groepen bedrijven. Het blijkt dat de oude bio-bedrijven de laagste vaarzenproductie hebben. In de loop van de jaren '90 daalt de productielijn van de omschakelende jonge bio-bedrijven omdat steeds meer bedrijven omschakelen. De lagere productie is waarschijnlijk te wijten aan de lagere energie en eiwit opname van de dieren. De lijn daukt na 2000 onder die van de oude bedrijven. De jonge bio-bedrijven hebben wellicht nog niet de ervaring met het bio-management. In de eerste helft van de 90er jaren blijkt ook dat de bedrijven die later omschakelden toen ook al een paar honderd liter melk per vaars minder produceerden. Het waren dus geen gemiddelde gangbare bedrijven. Het verloop van het celgetal laat een omgekeerd beeld zien. De oude bio-bedrijven hebben in Nederland een structureel hoger celgetal (hier uitgedrukt in een celgetal-score). De wat onzekere lijn is een gevolg van het feit dat het relatief weinig data betreft van maar 43 bedrijven waren. De lijn van de omschakelende bedrijven volgt eerst de lijn van de gangbare bedrijven. Nadat na 1993 meer bedrijven omschakelen stijgt op deze bedrijven het celgetal. Het verschil in celgetal score in de

laatste jaren (2000 tot 2002) komt ongeveer overeen met 20.000 cellen gemiddeld. Het hogere celgetal is een typisch Nederlands beeld. In Denemarken is het bijvoorbeeld net anders om, daar houden vooral de oude bio-bedrijven het celgetal lager dan gangbare bedrijven. Dit kunnen zij doen omdat de koeien veelal nog op de grupstal staan en een individuele behandeling (veel uitmelken) mogelijk is. In Nederland bleek uit eerder onderzoek dat veel biologische veehouders een wat hoger celgetal niet als een groot probleem beschouwen (Jonkers, 2000).

In figuur 2 staan de veranderingen weergegeven tegen het aantal jaren dat een bedrijf biologisch was (BIO). Op de x-as staan de jaren waarbij jaar 0 het jaar van omschakeling is. Deze veranderingen in melkproductie zijn gecorrigeerd voor het effect van het bedrijf, seizoen, jaar, dier, leeftijd van afkalven en het aantal open dagen. Met deze correcties voor genetische- en milieuverstoringen krijgen we een beter beeld van het effect van de omschakeling op de melkproductie en het celgetal. Dan zien we dat het werkelijke effect op melkproductie ongeveer 1000 kg melk minder is. Voor hogere lactaties zijn ongeveer dezelfde verschillen waargenomen (hier niet weergegeven).

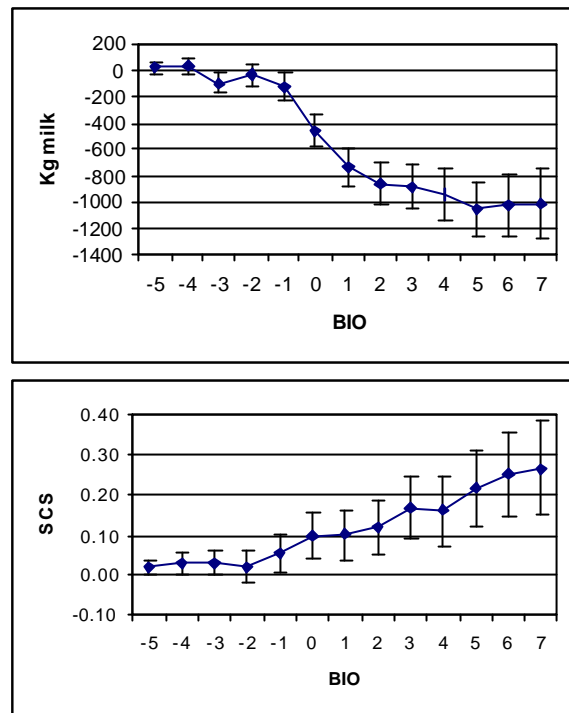
Voor de celgetal-score (SCS) zien we dat na de omschakeling de SCS blijft stijgen. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er een steeds groter wordende infectiedruk voor mastitis ontstaat doordat de oudere koeien op biologische bedrijven meer last krijgen chronisch hoog celgetal.

De veranderingen voor melkproductie en celgetal-score zijn zo groot dat zij significant worden genoemd. Ook voor het percentage vet en percentage eiwit werd een significant verschil gevonden (lager dan gangbaar). Het verschil was groter voor eiwit dan voor vet. Voor vet zou je dit niet direct lager verwachten omdat er op biologische bedrijven vaak meer ruwvoer met

hogere structuurwaarde in het rantsoen zit. Echter het energietekort zorgt er voor dat ook het vetgehalte wat daalt omdat er meer propionzuur in de pens wordt geproduceerd in plaats van azijnzuur.

Wat verder opviel is dat er een groot effect werd gezien door de correctie op leeftijd van afkalven. Het bleek dat de vaarzen na de omschakeling gemiddeld 1.3 maanden later afkaldden en dit had een productieverhoging van 190 kg melk tot gevolg. In figuur 2 zou dan dus zonder een correctie op leeftijd van afkalven een productie daling van ongeveer 800 kg te zien zijn. Dit betekent dat de veehouders de Holsteinvaarzen structureel later insemineren. In het Bioveem project werd dit ook al gezien. Het is de vraag of dit wel of niet economisch (en biologisch) is. Op korte termijn vaak wel omdat veel bedrijven niet veel extrakosten maken voor een wat langere opfoktijd. Echter, wanneer door een verdere aanscherping van de regelgeving de biologische melkveehouderij in Nederland steeds meer is aangewezen op een grassysteem zoals in Nieuw Zeeland, dan moeten de koeien en vaarzen liefst afkalven in het voorjaar. Met een langer wordende opfokperiode is dit niet mogelijk.

Wytze Nauta

Figuur 2: Effect van de omschakeling op melkproductie en celgetal-score (SCS) van Holsteinvaarzen gecorrigeerd voor genetische en milieu-effecten.